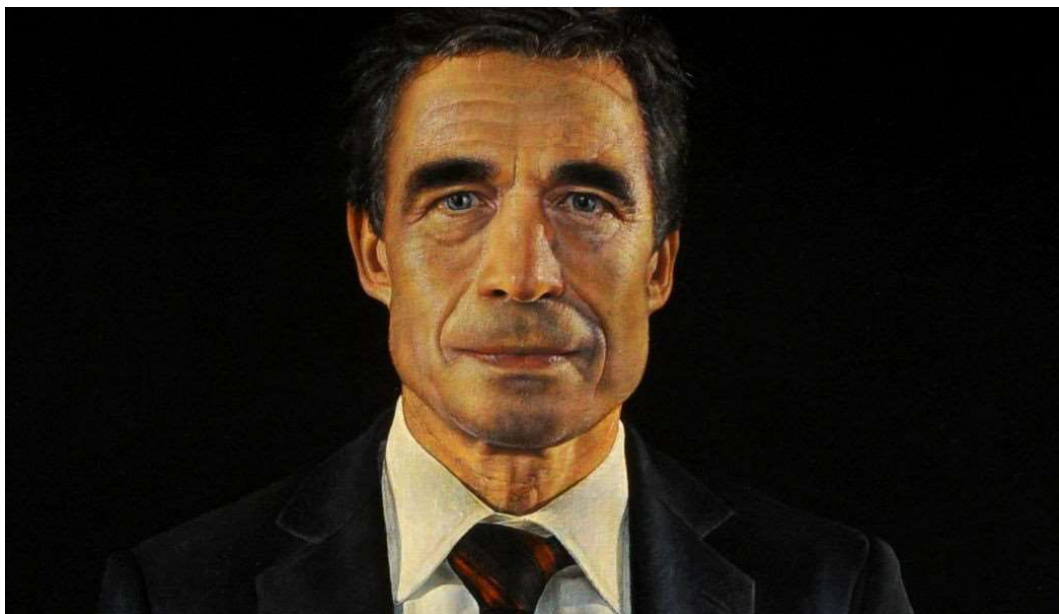

Magtens pris

ANMELDELSE / 11.06.18

Fogh ofrede borgerlighedens sjæl i kampen om magten.

Christian Egander Skov

Siden Anders Fogh Rasmussen fejede Socialdemokratiet af banen ved det skelsættende valg i 2001, har det borgerlige regiment kun været afløst af en enkelt afkortet regeringsperiode, hvor Bjarne Corydon og Socialdemokratiet understregede det ideologiske opbrud på centrum-venstre.

Af den grund alene er Esben Schjørring og Michael Jannerups imponerende værk *Værdikæmperne – Slaget om danskernes sjæl* om VK-regeringerne 2001-2011 et værdifuldt bidrag til forståelsen af det årti, i hvis politiske plovfurer vi stadig lever. Bogen er en indgående, særdeles effektiv og langt hen ad vejen overbevisende skildring af den ideologiske udvikling af dansk borgerlighed.

Den formår gennem intelligente idéhistorisk bevidste læsninger af taler, bøger, artikler, kronikker og realpolitiske rævekager at nå frem til betydningen af det skete. På den måde identificerer bogen tektoniske ideologiske bevægelser, der gemmer sig under den politiske dagligdags trakasserier, som for det matte øje kan synes helt afideologiserede.

Der er en snæver sammenhæng mellem borgerlighed og kritikken af velfærdsstat, statslige reguleringer og offentligt formynderi i Danmark. Dansk borgerlighed har historisk set haft en stærk negativ afhængighed af velfærdsstaten. Politikere som den konservative Poul Møller og intellektuelle som Henning Fønsmark har defineret borgerlighed i opposition til det 20. århundredes store socialdemokratiske ingeniørprojekt og samlet sig om begreber som *personlig frihed* og *ansvar*.

Det var også denne tradition Anders Fogh Rasmussen i 1993 skrev sig ind i med bogen *Fra socialstat til minimalstat*, hvor han hævdede, at danskernes liv var blevet statsliggjort, og der var »skabt et herre-slave-forhold, hvor en stor del af samfundets medlemmer spiser nådsensbrød af statens hånd.« Pointen er, at den liberale velfærdsstatskritik knyttede økonomi og moral snævert sammen. Den økonomiske politik, deregulering og lavere skatter blev ultimativt begrundet moralsk. Og på samme vis: Sunde værdier var afhængige af, at borgerne rent faktisk havde ansvar for sig og sine.

Det centrale argument i *Værdikæmperne* er, at Fogh efter Venstres valgnederlag i 1998 gjorde op med denne forbindelse mellem værdikamp og økonomisk politik. Da Venstre vandt regeringsmagten i 2001 var det på et projekt, der ifølge Schjørring og Jannerup skilte værdipolitikken fra sin økonomiske basis og præmis.

Samtidig udpegede Fogh værdipolitikken som den centrale politiske kamplads. Der skulle skabes ro om velfærdsstaten, mens borgernes værdier skulle ændres gennem en engageret borgerlig værdikamp. Umiddelbart var det en bragende succes.

Adskillelsen mellem værdipolitik og økonomisk politik lykkedes ikke blot i den forstand, at Anders Fogh fik sat en ny retning for Venstre, der sikrede partiet regeringsmagten. Grebet satte også rammen for det politiske liv i næsten 10 år frem. Spillet havde fået nye regler.

Det Konservative Folkeparti nedtur i årtiet viser konsekvensen af ikke at have forstået (eller accepteret) den nye politiske virkelighed. Det lykkedes, ifølge forfatterne, faktisk partiet at bortøde en stor og historisk arv fra det 20. århundrede.

“ Anders Fogh Rasmussen lykkedes med at skabe en samlende vision for dansk borgerlighed i en årrække, men prisen var høj

Traditionelt har partiet været omtrent samme størrelse som Venstre. Utallige selvpåførte dolkestød betød, at partiet havde styrtblødt vælgere i 90'erne, men ved indgangen til det nye årtusinde var det lykkedes den undseelige Bendt Bendtsen at stabilisere tilslutningen på de omtrent 10 procent af vælgerne. I VK-regeringen blev partiets mærkesag de første mange år topskattelettelser. Der var et publikum til det krav, men det betød, at partiet blev opfattet som et enkeltsagsparti.

Det skyldte ikke mindst partiets manglende evne til at orientere sig i den nye virkelighed. Fogh havde adskilt værdipolitik og økonomisk politik, og De Konservative formåede ikke at tænke de to politikområder sammen. De kunne kræve skattelettelser, men partiet var ude af i stand til at forbinde kravet til en positiv borgerlig samfundsvision funderet på personligt ansvar.

Skattelettelserne blev derfor ikke et middel til at opnå noget, men et mål i sig selv – og samtidig blev det i al væsentlighed et uopnåeligt mål, fordi partiet hele Foghs politiske projekt netop ikke tillod, at der blev sat spørgsmålstegn ved finansieringen af velfærdsstaten.

Historien om Det Konservative Folkeparti i 00'erne er fortællingen om et parti, der mistede evnen til at legitimere sin egen eksistens i en tid, hvor værdikampen satte dagsordenen. Per Stig Møller var nok en respekteret udenrigsminister, men det var Fogh, der lykkedes med at forbinde udenrigspolitikken til en slagkraftig værdipolitisk dagsorden om at fremme demokrati og forsvar ytringsfrihed. Partiformand Bendt Bendtsen selv holdt sig på adskillige alens afstand af værdikampen. Brian Mikkelsen var undtagelsen, og hans kulturkanon fra 2006 blev partiets tydeligste værdipolitiske aftryk i 00'erne. Men som bogen dokumenterer, var også Brian Mikkelsens projekt uklart defineret og rent ud sagt omskifteligt nogle gange liberalt, andre gange kulturkonservativt og andre gange nationalkonservativt.

Først i 2009 kastede partiet sig ud i værdipolitikens dybe vand, da den nye partiformand Lene Espersen og det nye partimedlem Naser Khader forsøgte at positionere partiet til højre på udlændingepolitikken med et meget khadersk udspil om demokratisk integration. Men man havde ikke lært at svømme. Partiet stod ikke bag linjen og ingen var rigtig i stand til at forsvare udspillet – slet ikke Lene Espersen. Året efter var hun færdig. Den nye formand Lars Barfoed forsøgte sig med et lige så drastisk ryk ind over den værdipolitiske midte og friede til De Radikale. Det var også en fiasko.

De Konservative anede ikke, hvor de hørte til, og derfor kom de langt omkring i det politiske spektrum. Men det er en pointe i bogen, at også Venstre endte med at løbe sur i værdikampen mod slutningen af Foghs regeringsperiode. Da Lars Løkke Rasmussen overtog butikken skrottede han det hele. Men han fandt ikke tilbage til en mere klassisk borgerlighed. I stedet omfavnede han en teknokratisk linje, hvor målet var at tune konkurrencestaten, så man kunne fastholde velfærdsstaten og velstanden i den globale konkurrence. Det har Venstre kun haft begrænset succes med. I 2001 fik Venstre og Konservative til sammen 40 procent af stemmerne. I 2015 var man nede på 23. Ved sidste valg blev Dansk Folkeparti større og understregede, at de blev de egentlige vindere på den borgerlige fløj.

Anders Fogh Rasmussen lykkedes med at skabe en samlende vision for dansk borgerlighed i en årrække, men prisen var høj. Han ville kaste sig ud i kampen om danskernes sjæl, men han glemte den økonomiske præmis. Man vandt magten, men ikke kampen om danskernes sjæl. I stedet, viste det sig, ofrede man borgerlighedens sjæl i kampen om magten.

FAKTA

Esben Schjørring og Michael Jannerup, *Værdikæmperne – Slaget om danskernes sjæl*, Gyldendal

